

Oponentský posudek na diplomovou práci Petra Šimka

Filosofické motivy v české reflexivní lyrice 30.let

Na práci je sympatické, že ač se autor opírá o Martina Heideggera a fenomenologickou tradici jako svůj hlavní filosofický zdroj, neopomíjí se zmínit o „duchu doby“, v němž tematizovaní básníci působí. Pokud si však nastoluje i tuto historickou perspektivu, možná by neškodilo zahrnout do filosofických úvah o moderní poezii, také myslitele, kteří se na vazbu historických podmínek a umění zaměřovali mnohem více než ti, z nichž autor čerpá, tj. zvláště Theodora W. Adorna (Estetickou teorii) nebo Waltera Benjamina (Dílo a jeho zdroj). Jak známo, M. Heidegger se problematikou moderního umění systematicky nezabývá. Jestliže si práce vymezuje svůj filosofický rámec heideggerovsky, nelze jistě práci vytykat, že se snaží přenést Heideggerovy analýzy Hölderlinova básnění na pojednávané tvůrce, jenomže z rozboru se vytrácí výše proklamovaný záměr propojit filosofickou analýzu poesie s oním duchem doby. Ve skutečnosti se toho o „duchu doby“ mnoho nedozvíme. Tato metoda je snad udržitelná u Vladimíra Holana, u něhož, jak uvádí sám autor v pozn. 49 na s. 26. provedl toto propojení s Heideggerovou filosofií (s pojmem „ontologická diference“) Jan Patočka, ale problematičtější to je u poezie Františka Halase (viz druhou část předkládané práce). V úvodní pasáži této části autor píše, že mu jde mimo jiné o to, dozvědět se, „jakou úlohu přiděluje ‚duch doby‘ smrti a jakou povahu dává smrt ‚duchu doby‘“ Ano, jistě Halas píše o smrti a v jeho poesii najdeme mnoho motivů, které se zaměřují na nicotu, ale je to opravdu tak, že u Halase je „smrt spojena s pravdou bytí?“ (s. 37) Není Heideggerovo „bytí k smrti“ a jeho pojetí Dasein na jiné rovině než je smrt a lidské bytí u Halase? U Heideggera je spojeno s autentickým modelem bytí, který je napojen na „odemykání“ ontologické roviny, jenže vstupuje do této roviny i Halas? Není spíše v rovině, kterou by Heidegger označil jako rovinu ontickou? Bytí a smrt nemusí být vůbec pojímáno jako odemykání, nýbrž jako skutečnost, která se váže k člověku jako smyslové bytosti. Tak lze interpretovat např. verš uvedený na s. 38 (leží na mantile krve své/škrabošku tváře strhl strach/tajným klíčem otevřeny oči vyhaslé). Jak je zřejmé, hlavním výrazovým prostředkem tu je oxymoron (oči vyhaslé jsou otevřené). Je to prazvláštní odemknutost, neboť je spojena s inherentním napětím, které je vyvoláváno tím, že toto otevření očí přichází spolu se smrtí, a pro toho, o kom verš pojednává, je tedy nemožné. Navíc lze myslet i na to, že těžištěm je právě ta rovina, která by pro Heideggera byla pouze ontická. Závěrečný oxymoron vrhá nové světlo na tvář a krev, ale vzhledem k vyznění posledního verše, toto světlo ukazuje spíše na tragickou hořkost lidské existence neodvolatelně spjatou s fyzickým bytím. Na celku Halasova díla i vzhledem k jeho celoživotnímu politickému angažmá (byl aktivním a zapáleným komunistou) lze demonstrovat, že jeho vnímání člověka se dá jen obtížně pojímat jako Dasein a už vůbec ne jako „pastýř bytí“, ale je to spíše pojetí materialistické ve smyslu Marxova člověka jako předmětné, tělesné a zároveň deficitní bytosti, v jejímž jádru je přítomna externalita („společnost“).

Analogicky lze totéž říci o třetí části práce, v níž se Horova pozdní poezie vykládá na základě Heideggerova pojetí času. Pokud zůstávají zastřeny Horovy životní postuláty i vnitřní souvislosti celého jeho díla, může dojít k tomu, že se jeho verše začnou interpretovat z perspektivy, která mu nemusí být zcela přiměřená. Heideggerovský „čas“ může být zkrátka něco jiného, než je „čas“ v Horově pojetí (protože patří do jiné významové struktury).

Tyto výhrady nejsou míněny jako projev odmítnutí práce, nýbrž především jako inspirace pro další autorovo přemýšlení. Po formální a stylistické stránce je práce postavena výtečně a nemám zde žádné vážnější připomínky.

Práci doporučuji k obhajobě.
14. prosince 2009

Mgr. Michael Hausen, Ph.D.